

Hvad hedder de? – høje og dysser.

Egnshistorisk Nyt nr. 4 – 1994 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Runddysse.

HVAD HEDDER DE ?

Rundt om i vor egn ligger et utal af gravhøje og dysser. Ingen behøver at gå langt, for en stund at dvæle "på vore fædres grave", (og mødres, må jeg nok tilføje). Der har været langt flere oldtidsgrave, men i tidens løb er de fleste sløjfet - fordi de hindrede en hensigtsmæssig udnyttelse af jorden, fordi stenene kunne bruges som byggemateriale, eller fordi stenene kunne slås til skærver, der blev brugt til at udbedre vejene.

Derfor er der god grund til at værne om de tilbageblevne oldtidsgrave.

Hvor mærkeligt det end lyder, findes der ingen fuldstændig fortegnelse over navnene på Danmarks høje og dysser.

Kort- og matrikelstyrelsen, som udarbejder og udgiver vore kort, kender kun navnene på et fåtal af dem. Andetsteds har jeg kun kunnet finde enkelte supplerende oplysninger.

Naturligvis findes der flere navne på høje og dysser end de 31, som er registreret her i Gundsø. Ja, det forekommer mig usandsynligt, at ikke hver høj og hver dysse har haft et navn. De er, og har navnlig været, vigtige holdepunkter.

Først for dem, der byggede dem, men af de oprindelige navne, er næppe nogen bevaret.

Siden har navnene haft betydning for dem, der dyrkede jorden, for dem, der brugte dem som landmærker, og for dem, der knyttede sagn og æventyr til dem.

Navnene kan ha skiftet i tidens løb, men jeg er sikker på, at et navn - det har de altid haft.

Nu er det på høje tid at disse navne bliver skrevet ned. Ellers forsvinder de.

Husmanden, der kendte hver plet på sin jord, er ikke mere.

Før levede hele landsbyen med i jordens dyrkning. Nu kører beboerne hver morgen af sted til arbejde i fjerne byer. Børnene leger ikke mere hjemme - de samles i fjerne børnehaver og skoler, og de kender ikke den plet, hvor de bor.

Gården drives måske ikke mere af en mand fra egnen, og han må oven i købet eje flere gårde, for at få det til at løbe rundt.

De mennesker, som kendte navnene fra barnsben og fra deres arbejde blir færre og færre. Men det er navnlig dem jeg henvender mig til, inden det bliver for sent.

Hjælp med til at få bevaret de navne på høje og dysser, som endnu kendes

Det vil være rigtigt her at nævne, hvilke navne der kendes fra kort (nuværende og tidligere).

Navnene er følgende:

I Jyllinge sogn.

Blodhøj, Sildehøj, Spraglehøj, Stængelseshøj (store og lille), Tornehøj, Snoghøj.

I Gundsømagle sogn.

Espehøj, Grydehøj, Gulddysse, Hovdysse, Høddysse, Rishøj, Tordendysse, Ulvehøj.

I Kirkerup sogn.

Dilhøj, Tinghøj.

I Ågerup sogn.

Bukketornehøj, Høddysse. Lammedysse, Maglehøj, Nissedysse, Kærtingebjerg.

I Hvedstrup sogn.

Arnishøj, Borghøj, Hvedshøj, Maglehøj, Rævehøj, Store Oldhøj, Sømshøj, Urtepotten (dette navn kan næppe føres tilbage til bronzealderen).

I alt 31 navngivne høje og dysser, hvilket kun er et fåtal af det samlede antal i Gundsø. Nogle flere kan findes ved en grundig gennemgang af gamle kort og oplysninger, men det er et tidkrævende arbejde, og det kan være at tiden er knap.

Derfor retter jeg en opfordring til foreningens medlemmer, og for den sags skyld osse til andre interesserede: *send så fuldstændige oplysninger om andre navne på fortidsminder, som det er muligt til mig.* Adressen er: Åvej 2, 4040 Jyllinge. Jeg har osse telefon: 4673 0985.

Imens vil jeg selv gøre, hvad jeg kan, ved at gennemgå gamle dokumenter og kort. I næste nummer af Egnshistorisk Nyt håber jeg at kunne komme med mange flere navne, måske osse på andre "forsvundne" minder.

Helge Bjørn